

Voeding van kalveren: de boerin of de automaat?

Deel 1: de kalverdrinkautomaat: voordelen en kosten

Op heel wat melkveebedrijven is het de boerin die, gewapend met emmers en een flinke dosis zorgzaamheid, instaat voor de voeding van de kalveren. Vrouwen blijken meestal uitstekende kalververzorgers te zijn. Toch gaat deze praktijk met een aantal nadelen gepaard. De grote behoefte aan arbeid en de lastige aard van de arbeid zijn daar niet de minste van. Bovendien is het twee keer daags voederen van de kalveren vanuit voedingstechnisch oogpunt niet optimaal. Vaker voederen met de emmer is dan weer een onhaalbare kaart. Op zoogkoeienbedrijven wordt het voederen om die reden dan weer vaak aan de koe overgelaten, hoewel ook daar nadelen aan verbonden zijn.

Op melkveebedrijven vinden we hier en daar een zogenaamd kalvermelkstation of kalverdrinkautomaat¹ terug. Dergelijk toestel combineert een aantal voordelen van aparte kalveropfok met die van meer frequente, niet van menselijke tussenkomst afhankelijke, voederverdeling. De installatie is op bepaalde vlakken te vergelijken met een krachtvoederautomaat. Deze laatste is op de meeste melkveebedrijven terug te vinden, de kalverdrinkautomaat is -hoewel in opkomst- nog veel schaarser.

Foto 1 Het kalverdrinkstation

In een tweedelige artikelenreeks wordt wat dieper ingegaan op de redenen waarom men zou kunnen overwegen in dergelijk toestel te investeren. Een eerste artikel

¹ Hoewel de termen door elkaar worden gebruikt, is het “station” in principe de plaats in het groepshok waar de kalveren één voor één drinken. De “automaat” is dan het toestel dat de melk aanmaakt of verwarmt en het station voedt en op zijn beurt gestuurd wordt door een procescomputer.

behandelt de voordelen ten opzichte van de klassieke manier van melkvoeding. Verder wordt berekend onder welke omstandigheden de investering rendeert. In het vervolgartikel wordt dieper ingegaan op een aantal aandachtspunten bij het gebruik en de keuze van een automaat.

Potentiële voordelen van de kalverdrinkautomaat

Ten opzichte van het voederen met (spenen)emmers kunnen we in verband met de automaat volgende voordelen (en knelpunten) citeren:

- **Op het vlak van arbeid**: arbeidsbesparing, arbeidsverlichting en arbeidsherverdeling.
 - Zoals met de meeste automatische systemen is de *arbeidsbesparing* niet volledig maar wel ongeveer 50%. Dat wil zeggen: als het aanmaken van de melk, het voederen en het reinigen normaalgezien één uur per dag in beslag zouden nemen, vergt de controle bij het gebruik van een automaat nog steeds een half uur per dag. Andere bronnen spreken over een arbeidsbesparing van 2 tot 3 uur per kalf (gedurende een tijdspanne van een 8-tal weken).
 - De *arbeidsverlichting* is duidelijk: bij het voederen met emmers wordt per opgefokt kalf een paar honderd kg melk verdeeld en dus getild. Ook het reinigen is vaak een onaangenaam en lastig werk. De arbeid die dan weer aan een automaat verbonden is, bestaat o.a. uit het trainen van de kalveren, supervisie en controle, het bijhouden van de gegevens (kalfnummers, voederschema's enz.), schoonmaken en onderhoud. Het aanleren zou volgens het Franse Instituut de l'Elevage zo'n 5 minuten per kalf gedurende 4 opeenvolgende dagen vergen.
 - *Arbeidsherverdeling* is een derde pluspunt. Waar het handmatig voederen op vaste tijdstippen dient te gebeuren, kunnen de controle- en andere werkzaamheden op flexibele(re) tijden worden uitgevoerd en dus gemakkelijker met andere zaken (andere takken, job buitenshuis, ...) worden gecombineerd.

- **Op het vlak van voedingsfysiologie en gezondheid**: de opdeling van het dagrantsoen in kleine en -wat betreft samenstelling en temperatuur- zeer constante porties, komt beter overeen met het natuurlijke zuiggedrag van kalveren. Een kalf dat tot 6 l melk per dag moet opnemen in slechts 2 voederbeurten (wat het geval kan zijn bij emmervoeding) kan problemen hebben bij het verwerken daarvan en daardoor met diarree te kampen krijgen. In grote lijnen wordt diarree immers veroorzaakt door ziekteverwekkers of door fouten in de voeding. Deze laatste zijn bijvoorbeeld: te grote porties, onregelmatige voederbeurten, incorrecte dosering, wisselende melktemperatuur enz. Handmatige emmervoeding houdt op dat vlak duidelijk meer risico's in dan voeding via de automaat. Bij diarree die door kiemen veroorzaakt is, kunnen emmers, spenen en voederstation dan weer een rol spelen bij de overdracht. Hygiëne blijft bij beide voedersystemen de eerste vereiste. Aan de automaat wordt de melk ook trager opgenomen dan aan de emmer. De houding van nek en kop is meer "natuurgetrouw" (wat de slokdarmsleufreflex bevordert zodat de melk rechtstreeks naar de lebmaag wordt gevoerd), en bovendien is het "zuigen" een meer natuurlijke manier van melkopname dan het

“drinken” aan de emmer.

Verder wordt gevoederd in functie van de individuele behoeften van de kalveren. In combinatie met een kalverkrachtvoederautomaat kan de melkvoeding worden afgebouwd in functie van de krachtvoederopname (bijvoorbeeld na enkele dagelijkse krachtvoederopnames boven een ingestelde hoeveelheid). De pensontwikkeling wordt hierdoor gestimuleerd en het spenen verloopt geleidelijk. Dit is van belang om de hiermee gepaard gaande stress zo laag mogelijk te houden. Deze kan immers de weerstand van de kalveren negatief beïnvloeden en een groeistilstand teweegbrengen.

Foto 2 De kalverdrinkautomaat (linksachter) in combinatie met een krachtvoederautomaat (rechtsachter) (Foto: DELAVAL)

Dankzij de automaat kunnen de kalveren ook 's nachts zuigen. In de winter kan dit ertoe bijdragen de lichaamstemperatuur op peil te houden, en in zomer kan de warmte die door de voederopname wordt geproduceerd, 's nachts beter aan de omgeving worden kwijtgespeeld. Verder kan de automaat ook belangrijke voordelen bieden als het op het vroegtijdig opsporen van ziektes aankomt. Kalveren waarvan het opnamepatroon wijzigt (aantal visites/dag, opgenomen hoeveelheid, ...) dienen van nabij opgevolgd en desnoods geïsoleerd te worden. In de toekomst zullen de automaten op dat vlak wellicht nog meer mogelijkheden bieden, maar het is momenteel al mogelijk een thermometer of een weegschaal te integreren. Dat laatste laat toe in functie van de gewichtsevolutie te voederen. Toch moet bij de invloed van een kalverdrinkautomaat op de gezondheidstoestand een belangrijke kanttekening worden gemaakt. Het gaat immers steeds om een vorm van groepshuisvesting, waarbij kiemen gemakkelijker van dier op dier kunnen worden overgebracht (hetzij rechtsreeks hetzij via besmet strooisel e.d.). Om dergelijke overdracht tegen te gaan is de individuele huisvesting buiten de stal (in iglo's) net ontwikkeld. Bovendien kan de automaat zelf bij dergelijke overdracht een rol spelen als niet de uiterste zorg aan de hygiëne wordt besteed. Verder kan het in een groep opsporen van zieke dieren in sommige gevallen iets moeilijker

zijn. Diarree is in een groepshok immers niet altijd even snel aan het juiste kalf toe te wijzen.

Bovenvermelde positieve effecten worden nochtans nauwelijks door onderzoeksresultaten gestaafd. In onderstaande tabel zijn bijvoorbeeld de opname en de groei vergeleken bij enerzijds het tweemaal daags verstrekken van de melk per emmer en anderzijds via een automaat. De gevonden verschillen bleken echter statistisch niet significant te zijn, waardoor het verwachte – en in de praktijk vaak ervaren - gunstige effect van de automaat (voorlopig) niet kon worden bewezen.

Tabel 1 Droge stof opname en dagelijkse groei bij kalveren in functie van de manier van voeder verdelen (Bron: Nussbaum e.a., 2002)

	Twee maal daags met emmer		Kalverdrinkautomaat	
	DS-opname (kg/dag)	Groei (kg/dag)	DS-opname (kg/dag)	Groei (kg/dag)
Dag 1-7	3,7	0,54	3,7	0,55
Dag 7-28	21,3	0,61	21,6	0,71

- **Op het vlak van de kosten:** wat *voederkosten* betreft wordt vaak vergeten dat melk (koe- of kunstmelk) een relatief duur voedermiddel is, in vergelijking met ruw- en krachtvoeder. Individueel voeren, preciezer doseren en spenen op een optimaal (vroeger) tijdstip verminderen de “luxeconsumptie” ervan en dragen bij tot het in de hand houden van de totale voederkosten. Een besparing van ongeveer 2 kg per kalf zou een realistische verwachting zijn. Andere bronnen spreken over een kunstmelkverbruik dat in vergelijking met emmers 10% lager is. Ook op *gebouwenkosten* kan in theorie worden bespaard. Groepshuisvesting vergt immers een lagere investering per dierplaats dan individuele huisvesting. Toch zijn bij gebruik van de automaten nog individuele hutjes of iglo’s vereist voor bijvoorbeeld de eerste 2 weken. De kalverautomaat wordt gewoonlijk ingezet voor kalveren vanaf 2 weken tot 2 à 3 maanden. Ook de met de emmer gevoederde kalveren die in kleine groepen worden gehouden, bezetten een duurdere plaats dan via de automaat gevoederde kalveren in grotere groepen. Bij deze laatste wordt vooral bespaard op hekwerk en stalinrichting (emmerondersteuning, voederbakjes, e.d.). Bovendien wordt voor de groepshuisvesting vaak bestaande infrastructuur aangepast.

Bij het berekenen van de extra investeringskosten van een automaat, uitgedrukt per dierplaats en op basis daarvan het break-even punt (m.a.w. het aantal koeien of kalveren vanaf dewelke een automaat rendabel wordt) moet men noodgedwongen van een aantal gegevens uit gaan. Een aantal van die aannames zijn weergegeven in tabel 2. Gebouwenkosten zijn hier buiten beschouwing gelaten, m.a.w. de berekening geldt vooral voor een bestaande toestand, waarbij de infrastructuur voor emmervoeding aanwezig is, maar waarbij ook zonder extra kosten een groter groepshek kan worden ingericht.

Tabel 2 Extra kosten gespaard aan de 2 voedersystemen

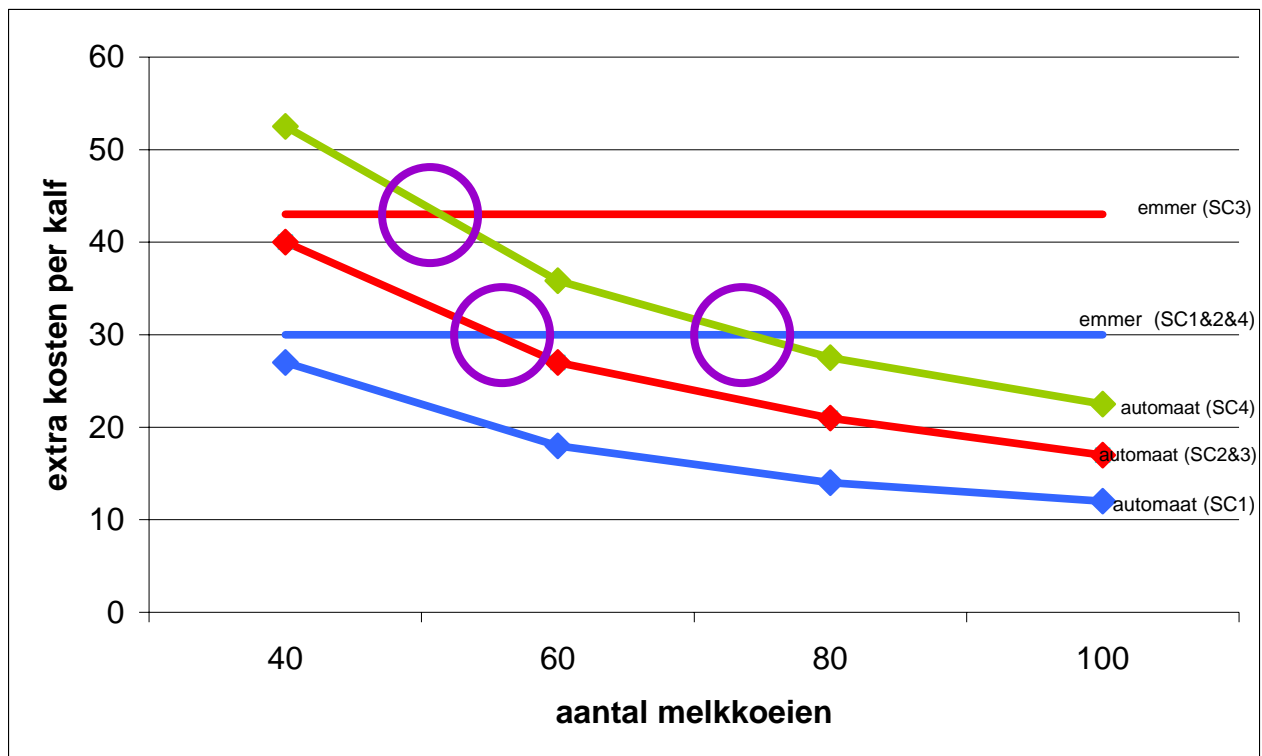
Extra kosten automaat	Extra kosten emmer
Jaarkosten: 10 à 20% van de investeringskosten (investeringskosten: ongeveer 5000 € per automaat incl. 1 station, 500 € per	Arbeidskosten: 2 à 3 uur arbeid per kalf aan bvb 13 €/u Extra verbruik kunstmelk: ongeveer 2 kg/kalf aan 2 €/kg

extra station en 30 € per transponder) Extra energiekosten: ongeveer 1 € per kalf	Jaarkosten emmer: te verwaarlozen
---	-----------------------------------

Zo kan men de bespaarde arbeid van enkele uren per kalf economisch afwegen ten opzichte van de jaarkosten die met een automaat gepaard gaan. Volgende tabel toont een aantal mogelijke berekeningen waarvan de resultaten grafisch worden voorgesteld. Naargelang de uitgangspunten (verschillende scenario's) kan de automaat rendabel zijn vanaf een 50 à 70-tal melkkoeien, zoals blijkt uit de tabel en de grafiek. In functie van de eigen opvattingen, bedrijfssituatie en ingewonnen prijsgegevens kan men op basis van deze voorbeelden de berekeningen volgens een eigen scenario hermaken. In deze tabel werd gerekend met een gespreid kalfseizoen, bij geconcentreerde kalvingen zullen meer transponders ter beschikking moeten zijn, wat de investeringskosten voor de automaat iets doet stijgen.

Tabel 3 Kostenvergelijking in functie van veestapel en verschillende uitgangspunten

AANTAL DIEREN				
aantal melkkoeien	40	60	80	100
aantal kalveren/jaar	20	30	40	50
Kalveren aan automaat bij gespreid afkalven (S)	4	6	7	9
Kalveren aan automaat bij geconc. afkalven (C)	7	11	14	17
INVESTERING AUTOMAAT (S)	5200	5300	5350	5450
INVESTERING AUTOMAAT (C)	5350	5550	5700	5850
SCENARIO 1				
EXTRA KOSTEN AUTOMAAT				
jaarkosten (10%) (S)	520	530	535	545
extra energiekost	20	30	40	50
extra kosten automaat per kalf (SC1)	27	19	14	12
EXTRA KOSTEN EMMER				
extra arbeid (2 uur per kalf)	520	780	1040	1300
extra (kunst)melkverbruik	80	120	160	200
extra kosten emmer per kalf (SC1)	30	30	30	30
SCENARIO 2				
EXTRA KOSTEN AUTOMAAT				
jaarkosten (15%) (S)	780	795	803	818
extra energiekost	20	30	40	50
extra kosten automaat per kalf (SC2)	40	28	21	17
EXTRA KOSTEN EMMER				
extra arbeid (2 uur per kalf)	520	780	1040	1300
extra (kunst)melkverbruik	80	120	160	200
extra kosten emmer per kalf (SC2)	30	30	30	30
SCENARIO 3				
EXTRA KOSTEN AUTOMAAT				
jaarkosten (15%) (S)	780	795	803	818
extra energiekost	20	30	40	50
extra kosten automaat per kalf (SC3)	40	28	21	17
EXTRA KOSTEN EMMER				
extra arbeid (3 uur per kalf)	780	1170	1560	1950
extra (kunst)melkverbruik	80	120	160	200
extra kosten emmer per kalf (SC3)	43	43	43	43
SCENARIO 4				
EXTRA KOSTEN AUTOMAAT				
jaarkosten (20%) (S)	1040	1060	1070	1090
extra energiekost	20	30	40	50
extra kosten automaat per kalf (SC4)	53	36	28	23
EXTRA KOSTEN EMMER				
extra arbeid (2 uur per kalf)	520	780	1040	1300
extra (kunst)melkverbruik	80	120	160	200
extra kosten emmer per kalf (SC4)	30	30	30	30

Figuur 1 Kostenvergelijking in functie van veestapel en verschillende uitgangspunten

Eén zaak is duidelijk: als arbeid geen beperkende factor is of als de vrijgekomen arbeid niet gevaloriseerd kan worden, zal de kalverautomaat nooit voordeliger zijn. Als wél aan die voorwaarden wordt voldaan (en elk uur arbeid zo'n 13 € waard is), kan een automaat vrij snel worden terugverdiend, vooral bij groter wordende veestapels.

Naast de berekening op basis van het break-even punt, kan men ook uitgaan van het aantal kalveren dat men minimaal aan de automaat wil hebben. Het totaal aantal kalveren dat daarvoor nodig is, is dan te berekenen in functie van het kalfseizoen en de bezettingsduur:

$$N = \frac{KS \times N_{am}}{B}$$

- met N = aantal kalveren op het bedrijf
 KS = kalfseizoen (weken)
 N_{am} = vooropgesteld minimaal aantal kalveren aan de automaat
 B = bezettingsduur (weken).

Stelt men de ondergrens bijvoorbeeld op 7 kalveren, bij een bezettingsduur van 11 weken (10 weken bezetting plus 1 week leegstand) en een kalfseizoen dat 30 weken duurt, dan moeten hiervoor 20 kalveren worden geboren om aan te houden. Bij een (theoretische) stier/vaarsverhouding van 1 en ideale kalvingsprestaties komt dit min of meer overeen met een 40-tal koeien. In dit voorbeeld bedraagt het leeftijdsverschil tussen het eerste en het zevende kalf echter meer dan 10 weken. Dit kan men

verkleinen door te streven naar een korter kalfseizoen of door met behulp van een draaihek twee groepen aan één station te plaatsen.

Besluit

Bedrijven die meer dan 25 à 35 kalveren per jaar opfokken én waarop de beschikbare arbeid een knelpunt is, kunnen de investering in een kalverdrinkautomaat zeker in overweging nemen. Hoewel diergezondheid, groei en andere prestaties in theorie zouden kunnen verbeteren, zal dit zich in de praktijk zelden zwart op wit laten vertalen in betere productieparameters en economische kengetallen.

In een volgende deel worden de soorten automaten, de plaatsing en het gebruik nader beschreven.

Suzy Van Gansbeke
Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling

Deel 2: de kalverautomaat: soorten en aandachtspunten

In een vorige deel werden de (mogelijke) voordelen van een kalverautomaat opgelijst en werd nagegaan voor welke bedrijfsgrootte de investering in dergelijk apparaat kan overwogen worden. Eens besloten is te investeren, is naast de keuze voor het type automaat, het juiste gebruik ervan minstens even belangrijk. Dit wordt dan ook behandeld in het tweede en laatste deel rond dit thema.

De ene automaat is de andere niet...

Bij het vergelijken van bijvoorbeeld investeringskosten van de ene automaat ten opzichte van de andere is het van belang geen appels met citroenen te vergelijken. Zo zijn er automaten op de markt zonder dierherkenning, dat wil zeggen dat de melkvoeding onbeperkt (ad libitum) wordt verstrekt. Dergelijke apparaten zijn uiteraard voordeliger, maar ze gaan niet gepaard met de volledige lijst van eerder geciteerde (mogelijke) voordelen, behalve met deze op het vlak van arbeid.

Een andere indeling is gebaseerd op de aard van de melk die ze kunnen verdelen. Sommige apparaten kunnen alleen koemelk aan, andere alleen kunstmelk en nog een derde categorie kan beide verstrekken.

Sommige apparaten zijn uitgerust met volautomatische reiniging, te vergelijken met deze van een melkmachine. Aangezien hygiëne een knelpunt is met betrekking tot het goed functioneren, is dit zeker geen overbodige optie. Ook het verdelen van krachtvoeder (via een apart krachtvoederstation maar gestuurd door dezelfde processor) is een mogelijkheid. Ook het individueel verstrekken van medicijnen of in groep toedienen van additieven behoren tot de mogelijkheden.

Onderdelen

Een kalverautomaat bestaat uit volgende vier onderdelen:

- de melkeenheid waar de melk wordt bereid
- de "processor" (computer) die het geheel aanstuurt
- de transponder die toelaat een individueel kalf te identificeren (oormerk of halsband)
- het voederstation waar de melk door het kalf wordt opgenomen.

Foto 1 De kalveren worden herkend m.b.v. een transponder

Bij sommige merken is er per processor en per melkeenheid één station, bij andere bedienen ze meerdere stations. Bij de zogenaamde “stand alone” uitvoeringen is de computer geïntegreerd in de automaat (waardoor men tegelijk kalf én scherm kan bekijken), maar het is ook mogelijk de automaat te laten aansturen door de management software die bijvoorbeeld ook de krachtvoedergift van de melkkoeien regelt.

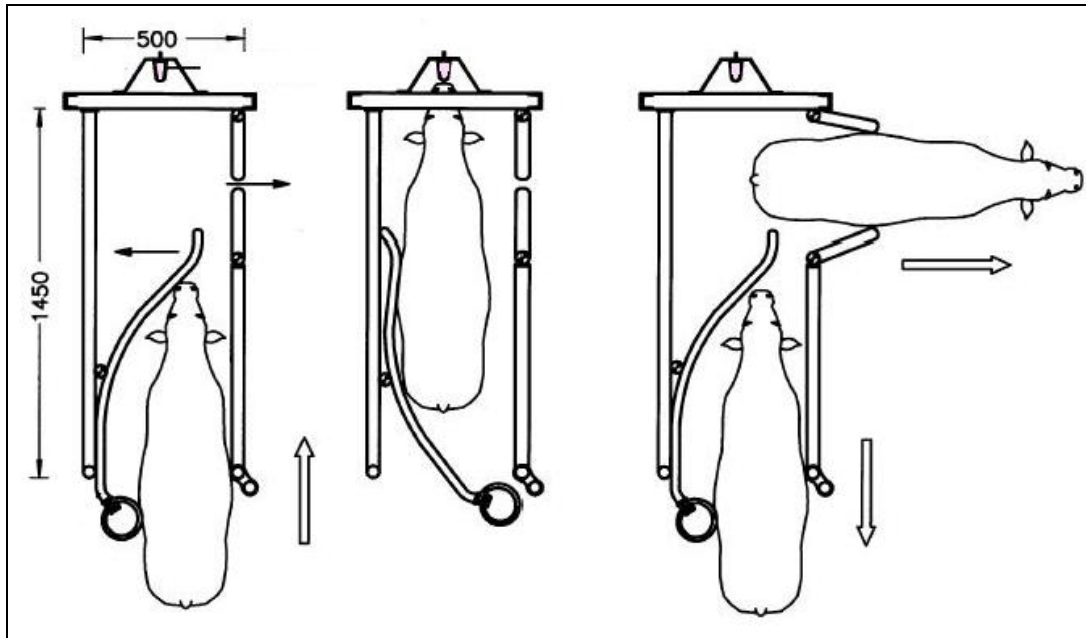
Bij de keuze voor een type automaat is het dus belangrijk de bedrijfsstrategie op korte en langere termijn in rekening te brengen (aantal te voederen kalveren, beschikbare arbeid, gebruik van kunst- of koemelk,...).

Hokinrichting

De werking van een automaat gaat als volgt: nadat een kalf aan de hand van zijn transponder wordt herkend, wordt nagegaan of er al dan niet een voedertegoed bestaat. Is dit het geval, dan wordt er minstens één portie (van bijvoorbeeld een halve liter) klaargemaakt. In functie van de ingestelde hoeveelheden volgen meerdere verse porties. In het geval van een automaat die gebruikmaakt van melkpoeder, wordt het poeder volgens de opgegeven concentratie intensief met water op drinktemperatuur gemengd. In het geval van een automaat die (ook) koemelk verdeelt, zorgt een warmtewisselaar ervoor dat de melk, afkomstig van de koeltank, op de juiste temperatuur wordt gebracht.

Voor de melkeenheid wordt best een gesloten lokaal voorzien van 5 à 10 m², waar bijvoorbeeld ook de kunstmelkvoorraad kan worden gestockeerd. De afstand tussen melkeenheid en station wordt liefst zo klein mogelijk gehouden om de restmelk in de leidingen te beperken.

Het voederstation zelf meet ongeveer 1,3 à 1,5 m op 0,5 à 0,65 m. Een belangrijke functie is het beschermen van de drinkende kalveren tegen soortgenootjes. Dit kan met behulp van uitsluitend zijwanden, die in de breedte kunnen worden aangepast. Hierdoor en door de trechtersvorm, wordt in de mate van het mogelijke vermeden dat meer dan 1 kalf het station betreedt. Wil men meer zekerheid, dan kan men opteren voor een afsluitbaar station (zie figuur).

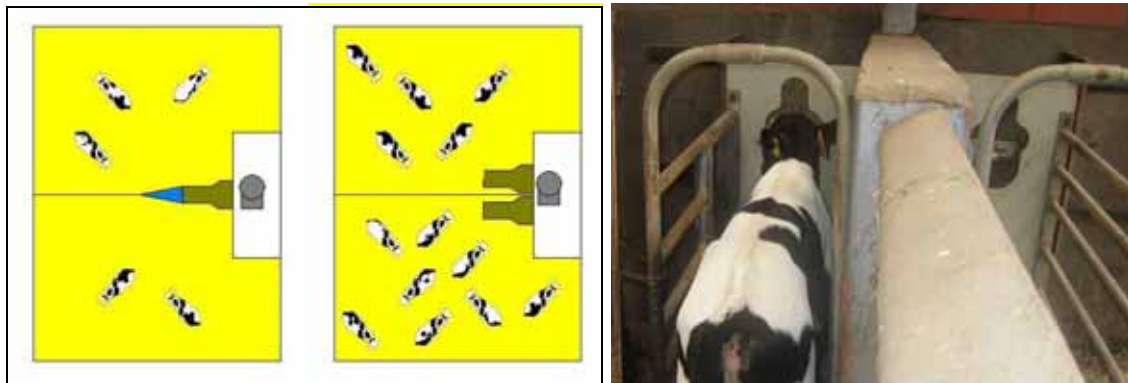
Figuur 1 Afsluitbaar station (bron Bayerische Landesanstalt für Landwirtschaft)

Om dergelijk station te verlaten gaan de kalveren terug naar achter of er is een uitgang voorzien vooraan.

De dierherkenning gebeurt pas in het station, dit wil zeggen dat een kalf zonder tegoed toch aan de speen kan zuigen en op die manier aan een zekere zuigbehoefte kan voldoen. Dit heeft wel voor gevolg dat kalveren zonder tegoed het station kunnen bezet houden waardoor de capaciteit vermindert. Ook wordt het verjagen van een ander kalf dan steeds beloond, al is het maar met toegang tot de speen. Om die reden zijn er ook (eventueel na een tijdsinterval) terugklappende spenen op de markt. Dit kan echter leiden tot een toename van het wederzijds bezuigen, en wordt om die reden afgeraden. De bodem waarop het station wordt geplaatst, moet zo zijn geconstrueerd dat vloeistoffen en reinigingswater gemakkelijk worden afgevoerd (aan de hand van een rooster of aangepaste helling). Kalveren hebben immers de neiging te urineren kort na het drinken. De speen wordt op een hoogte van ongeveer 70 cm geplaatst.

Voor grotere bedrijven of bedrijven met een zeer geconcentreerd kalfseizoen is het aantal kalveren dat door één automaat kan worden gevoederd een belangrijk gegeven. Waar fabrikanten of verdelers over aantallen in de grootte-orde van 25 à 30 kalveren per automaat spreken, waarschuwen sommige voorlichters voor de grotere (sanitaire en andere) risico's die met groepen van meer dan 15 dieren gepaard gaan. Zeker wanneer de kalveren na de biestperiode onmiddellijk de groep ingaan, wordt die best beperkt tot niet meer dan 15. Iets oudere kalveren kunnen zich handhaven

in een groep tot ongeveer 20 dieren. Daarboven worden zowel de ziektedruk als de competitie en de daaruitvolgende stress te hoog wat dan weer leidt tot ziektes, minder goede prestaties en ongewenst gedrag zoals wederzijds bezuigen. Groepen dienen bovendien zo homogeen mogelijk te zijn qua leeftijd, ook als individueel kan worden gevoederd. Als het kan, wordt een leeftijdsverschil van minder dan drie weken betracht. Om die reden wordt aangeraden de mogelijkheid te voorzien de kalveren in minstens 2 groepen te houden, zelfs als de maximale bezetting van de automaat nog lang niet is bereikt. Hiervoor kan men gebruik maken van een eenvoudig draaihek of twee stations per automaat voorzien (zie figuur).

Figuur 1 Opstelling met draaihek (links) en opstelling met 2 stations per automaat (midden en rechts)

Wederzijds bezuigen?

Een “op de natuur gebaseerd” voedersysteem voedert vaak, met kleine porties tegelijk. In het geval van opfok bij de koe zuigen de kalveren immers verschillende malen per dag. Afhankelijk van de geciteerde bron zou de dagelijkse opname over zo’n 3 à 8 beurten van 3 à 10 minuten per beurt worden gespreid. Gemiddeld wordt aan “zuigen” ongeveer één uur per dag besteed. Bij veel opfoksystemen wordt aan deze zuigbehoefte helemaal niet voldaan. Bovendien zijn kalveren kuddedieren en als dusdanig willen ze bepaalde handelingen graag gelijktijdig uitvoeren. Het kalverstation kan echter niet door meerdere kalveren simultaan worden gebruikt. Bovenstaande kan leiden tot ongewenst gedrag in de vorm van kalveren die elkaar wederzijds bezuigen. Mogelijke negatieve gevolgen hiervan zijn haarballen in de pens, navel- en uierinfecties, verwondingen aan genitaliën en uier, enz., en dit kan blijven meespelen op volwassen leeftijd.

In vergelijking met individuele huisvesting houdt het automatisch voederen in groepshuisvesting op dat vlak uiteraard meer risico in. Gaat men echter vergelijken met in groep gehouden kalveren die met de emmer worden gevoed, dan valt de vergelijking eerder in het voordeel van de automaat uit.

Maatregelen die de risico’s kunnen (helpen) beperken zijn:

- kies een automaat waarin de kalveren opgesloten zijn tijdens het zuigen, zodat ze door een wachtende soortgenoot met rust worden gelaten
- kies een systeem waarbij kalveren zonder een melktegoed toch (nog een poosje) aan de speen kunnen zuigen

- voorzie eventueel een aantal “fopspenen” (die regelmatig worden gereinigd!) in de wanden
- welzijnsverhogende huisvestingsaspecten zoals uitloop, stro, voldoende oppervlakte, ... hebben meestal een gunstig effect
- test eventueel een aantal maatregelen uit om de zuigduur te verhogen (iets grotere verdunning, een langer tijdsinterval tussen twee porties, kleinere zuigopening...).

Foto 1 De speen beantwoordt aan een zekere zuigbehoefte

Vleeskalveren?

Op gemengde bedrijven met melk- en vleesvee kan het interessant zijn de automaat ook in te zetten voor vleesrassen (in Vlaanderen dus meestal van het witblauwe type). Van het witblauwe ras is geweten dat afwijkingen ter hoogte van de muil (dikke tongen, scheve muilen, varkensmuilen, ...) veel voorkomen. Deze zouden het zuigen aan de automaat kunnen bemoeilijken.

Het (Franse) Institut de l’Elevage voerde vrij recent een aantal proeven uit in het kader van de verplichte omschakeling naar groepshuisvesting in de vleeskalversector. Daarbij werd het effect nagegaan van het vervangen van een automaat voorzien van spenen door eentje met een voederbakje (met eventueel een drijvende speen). De kalveren in de Franse vleeskalverhouderijen zijn van diverse rassen: stiertjes van het Holsteintype, kruislingkalveren en dubbeldoelkalveren (bvb Montbéliard). Zij vonden vooral een gunstig effect (op het vlak van groei, homogeniteit) van de introductie van de bakjes bij de Holsteinkalveren. Het grootste voordeel van de bakjes ten opzichte van spenen werd echter gevonden op het vlak van arbeid. De aanleertijd per kalf werd aanzienlijk verlaagd, wat bij de grote aantallen kalveren in de vleeskalverhouderij resulteerde in een aanzienlijke tijdswinst.

Een aan het witblauwe ras aangepast kalverstation is voor zover bekend nog niet

ontwikkeld. Nochtans slaagt de praktijk er naar verluidt in dergelijke stations met succes toe te passen in de zoogkoeienhouderij of op gemengde bedrijven.

Besluit: de boerin èn de automaat

Net zoals de melkrobot, het krachtvoederstation en andere automaten is de kalverautomaat een nuttig hulpmiddel maar geen interim-boer(in). Het “oog van de meester” blijft een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle kalveropfok. Groepshuisvesting van kalveren (zelfs onmiddellijk na de biestperiode) is een uitdagende, maar geen onmogelijke opgave voor de kalverhouder én het is een welzijnsvriendelijke en vrij goedkope huisvestingsvorm. Hygiëne blijft een noodzakelijke voorwaarde in alle huisvestingsvormen. De toenemende bedrijfsgrootte en de daling van de beschikbare arbeid, zullen ongetwijfeld bijdragen tot een verdere verspreiding van de kalverautomaat.

Foto 2 De hygiëne van en rond het station is cruciaal

Suzy Van Gansbeke
Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling